

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 3, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 353.1.35.72

Л. Г. Чернюк,

д. е. н., професор, Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, м. Київ

МЕТОДИ ПЛАНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ОСНОВИ РОЗБУДОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У статті розкрито сутність, порядок та методи бюджетного планування. Охарактеризовано методи формування та планування місцевого бюджету в одній із важливих ланок економіки – соціальній сфері. Обґрунтовано доцільність застосування методичного забезпечення, зокрема програмно-цільового методу визначення доходів місцевого бюджету від здійснення регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади.

The article deals with the nature, procedure and methods of budgeting. The characteristic methods of forming and Plan budget in one of the most important parts of the economy - the social sphere. Expediency of methodological support, including program-target method definition of the local budget from the regulatory, control of local authorities.

Ключові слова: бюджетне планування, методи, місцевий бюджет, доходи, місцеві органи влади, регулятивно- контрольна діяльність.

Keywords: budget planning, methods, local budget revenues, local governments, regulatory and control activities.

Постановка проблеми. Складні та масштабні трансформаційні процеси в Україні зумовлюють структурні зміни у всіх сферах економіки, в регіональних господарських системах економічного простору, що потребує пошуку і впровадження в практику прогресивних форм господарювання на регіональному рівні, розробки і застосування адекватних методів управління регіональним розвитком, зокрема в соціальній сфері.

Головною метою соціального розвитку країни є забезпечення підвищення якості життєдіяльності населення на основі зміцнення його потенціалу, збільшення реальних доходів та розширення сфери продуктивної зайнятості. Пріоритетами вирішення цих завдань можна визначити: нормалізація природного відтворення населення, зміцнення життєвого потенціалу населення, підвищення життєвого рівня населення, створення системи державних соціальних гарантій рівного доступу громадян до суспільних матеріальних і духовних благ; регулювання міграційних процесів, оптимізація системи управління, прискорений розвиток соціальної інфраструктури.

Інтегратором і рушійною силою соціального розвитку є соціальна інфраструктура, яка відображає суспільні процеси і явища, забезпечує створення нормальних умов життєдіяльності населення. Вона являє собою стійку сукупність речових елементів, з якими взаємодіє соціальний суб'єкт і які створюють умови для раціональної організації всіх основних видів діяльності – трудової, суспільно-політичної, культурної та сімейно-побутової. Соціальної інфраструктури надає послуги з метою ефективного суспільного відтворення.

Масштаб і зміст об'єктів соціальної інфраструктури залежать від рівня територіально-адміністративного поділу є відмінними – країна, економічний район, регіон (область), адміністративний район, а також від соціальних, економічних, демографічних, природно-кліматичних та інших особливостей конкретної території. Соціальна інфраструктура є самостійною системою високого порядку, що об'єднує певні галузі – освіту, охорону здоров'я, науку, культуру, органи соціального забезпечення, які мають єдину спільну мету - забезпечити формування умов для ефективного соціально-економічного розвитку продуктивних сил країни. на основі поєднання між собою відповідних відносин різної складності і ступеня взаємовпливу.

Серед пріоритетів розвитку соціальної інфраструктури країни, області, району з метою підвищення рівня життя населення та забезпечення в них найбільш сприятливих і водночас приблизно однакових умов відтворення та життєдіяльності важливо виокремити управлінський пріоритет як важливий чинник регулюючого впливу на об'єкти інфраструктури на загальнодержавному, регіональному, муніципалітетному та локлітентному рівні.

Формування та розвиток соціальної інфраструктури покладено на місцеві бюджети, які є базовою ланкою в забезпеченні фінансування соціальних стандартів держави, оскільки переважну частину їх видатків становлять видатки на соціальну сферу. На жаль формування соціальної інфраструктури як єдиного цілого не планується, а кошти, що виділяються на її розвиток, не відповідають загальним масштабам потреб. Місцеві органи влади не завжди мають повноваження і права, необхідні для участі у вирішенні важливих соціальних задач.

Основним бюджетотворюючим джерелом загального фонду місцевих бюджетів залишається прибутковий податок з громадян, надходження плати за землю та ін. Однак більшість видів податків та платежів, закріплених за місцевими бюджетами не є стабільними джерелами надходжень, що обмежує повноваження і рівень автономності органів місцевого самоврядування у визначенні пріоритетів бюджетних видатків, позбавляє їх самостійності у вирішенні нагальних проблем.

Недостатність коштів місцевих бюджетів зумовлює більшу частину їх видатків на утримання об'єктів соціальної інфраструктури, передусім на заробітну плату. Видатки, які б вирішували суттєві проблеми житлово-комунального господарства, транспортної інфраструктури, проблеми життєзабезпечення населення, залишаються недофінансованими.

Недостатність управління діяльності, державного регулювання організаційно-управлінської структури інфраструктурної сфери потребує її реорганізації. Основний принцип реорганізації системи управління інфраструктурною сферою полягає в її децентралізації зі збереженням відповідальності за результати діяльності на кожному рівні системи, в збереженні управлінської вертикалі як передумови ефективної реалізації державної політики у сфері інфраструктури, раціональному розподілі коштів як компоненту удосконалення процесу використання матеріальних ресурсів та підвищення ефективності обслуговування, зокрема вдосконалення механізмів цільового фінансування і податкового стимулювання позабюджетних надходжень.

Необхідним є планові і послідовне фінансування об'єктів соціальної інфраструктури за рахунок всіх можливих джерел. Так як в країні переважну більшість видатків соціальної сфери передано на рівень громад для фінансування з місцевих бюджетів і видатки на соціально-культурну сферу (охорону здоров'я, духовний і фізичний розвиток, освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення) складають переважну частину видатків місцевих бюджетів, то це потребує для виконання цих соціальних зобов'язань держави відповідного фінансового забезпечення. Тривалий період реформування системи соціального захисту свідчить про наявність в сфері фінансування низки невирішених проблем.

Власні кошти місцевих бюджетів мають спрямовуватися на забезпечення суто місцевих потреб. Видатки соціальної сфери мають фінансуватися закріпленими джерелами доходів, тобто загальнодержавними коштами і трансфертами. Механізм забезпечення фінансування видатків соціальної сфери з місцевих бюджетів є субвенції як трансферти цільового призначення, а серед них – субвенції соціального захисту населення, який потребує посилення стимулів до економії коштів та підвищення ефективності соціального захисту на місцевому рівні. Варто не екстенсивно збільшувати обсяг соціальних видатків бюджету та розширення спектра соціального забезпечення, а радикально підвищити якість та ефективність надання послуг соціальної сфери, що забезпечить органічне поєднання завдань стимулювання економічного зростання та посилення його соціальної складової.

Подальше вирішення проблем розвитку соціальної інфраструктури потребує удосконалення управління, чіткого розмежування компетенції (прав і обов'язків) відомств і підприємств з одного боку і місцевих органів влади з другого, удосконалення формування структури бюджетного процесу та оптимізації планування місцевих бюджетів.

Структура бюджетного процесу включає дві складові: бюджетне планування (складання, розгляд, затвердження) і виконання бюджету. Бюджетне планування являє собою комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів з виділенням доходів і витрат бюджетів в ході їх складання, розгляду і затвердження.

Основою бюджетного планування є базування його на системі принципів положень, здійснення його, виходячи з таких принципів: - організаційного взаємозв'язку його з економічним і соціальним плануванням; врахування центрального місця бюджетного планування в системі фінансового планування; цільового

характеру призначень; єдності планів; збалансованості доходів і витрат; науковості.

Загалом бюджетне планування – це своєрідний інструмент системи фінансового управління, направлення на підвищення ефективності, дієвості і прозорості державного та місцевого секторів, який здійснюється шляхом встановлення бюджетних цілей не тільки на плановий рік, але і на перспективу. Проте, на місцевому рівні не визначається обсяг доходів місцевих бюджетів від діяльності місцевих органів влади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема методичного забезпечення планування доходів місцевих бюджетів присвячені роботи Г. Астапової [1, 2], Н. Брюховещької [3], О. Галушко [4], Т. Григораш [5], О. Ігнатової [3], С. Левницької [6], Ю. Лященко [7], О. Суңцової [8], І. Янұль [9] та інших дослідників. Зазначеними авторами розглянуто сутність та методи бюджетного планування на місцевому рівні, визначено переваги та недоліки методів планування доходів місцевого бюджету. Проте, дослідниками не обґрунтовано використання методів бюджетного планування для визначення доходів від регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади.

Метою дослідження виступає обґрунтування доцільності використання методичного забезпечення бюджетного планування на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу. Базуючись на досвіді розвинених країн світу варто відмітити, що у їх більшості в процесі бюджетного планування практикується складання проекту бюджету не тільки на майбутній рік, але і на середньострокову перспективу. До таких країн відносяться Австралія, Австрія, Канада, Данія, Фінляндія, Німеччина, Нідерланди, Швеція, Великобританія, США, Угорщина. Не у всіх країнах середньостроковий бюджетний план стає законом, проте він є обов'язковим елементом закону, який береться за основу і підлягає щорічному коректуванню і уточненню.

Слід зазначити, багаторічне планування є лише інструментом бюджетного управління, а не асигнуванням бюджетних коштів на декілька років. Його слід розглядати як прогноз доходів і витрат бюджету на майбутні роки, який періодично уточнюється. Це дає можливість привести річний бюджет у відповідність з прийнятною фіскальною метою на декілька років.

Основними цілями бюджетного планування на багаторічній основі є формування ефективної середньострокової податково-бюджетної стратегії і конкретно, підвищення дисципліни використання державних коштів.

Як відомо, загальні основи бюджетного планування визначаються Конституцією України, а також спеціальним бюджетним законодавством – Бюджетним Кодексом України. У них встановлені повноваження органів державної влади і управління, що стосуються розробки і затвердження бюджету, розподіл функцій між центральними, республіканськими і місцевими органами влади і управління, визначення доходів і витрат кожного з них.

У бюджетному плануванні бере участь весь апарат фінансових органів в центрі і на місцях. Організаційна робота і узагальнення по складанню проекту бюджету виконуються управліннями департаменту зведеного бюджету Міністерства фінансів України, вищезгаданими місцевими фінансовими органами.

Процес формування бюджету і приведення його показників до макроекономічних індикаторів розвитку країни складається з трьох етапів, які, слід зазначити, є дещо умовним розподілом процесу формування проекту бюджету на майбутній рік, а детальніші етапи і процедури описуються в Плані заходів Міністерства фінансів України по підготовці проекту державного бюджету на майбутній рік.

На першому етапі здійснюється формування бюджетної політики і планування основних (попередніх) показників в розрізі державного і місцевого бюджетів. Визначаються основні напрями і способи мобілізації грошових коштів до бюджету, розглядаються і пропонуються зміни в податковій політиці, знаходяться можливості для фінансової ув'язки прогнозних доходів і витрат держави на майбутній рік. При цьому розробляються так звані «сценарії» розвитку економіки, на основі яких здійснюється формування проекту бюджету на майбутній рік, зокрема: базовий або консервативний сценарій, який передбачає продовження діючої податкової і бюджетної політики на майбутній рік без істотних змін, цільовий сценарій, в умовах якого плануються повні зміни в податковій і бюджетній політиці і збільшення надходжень до бюджету (причому не обов'язково в майбутньому році, а в середньостроковій перспективі). Розглядаються також можливі зміни в частині витрат з бюджету, тобто реформування соціального середовища (наприклад: пенсійна реформа, реформування галузі охорони здоров'я з метою розвитку платної медицини, реформування освіти). Таким чином, формування бюджетних показників за «цільовим сценарієм» приводить до зміни податково-бюджетної політики, проте одночасно сприяє проведеному реформ і підвищенню ефективності витратання бюджетних коштів; оптимістичний сценарій, який забезпечує високі результати від запланованих змін. Ці зміни пов'язані в основному з підвищенням ефективності податково-бюджетної політики і значним поліпшенням індикаторів економічного розвитку країни, або окремих районів, якщо йдеться про місцеві бюджети. При розробці бюджетних показників на основі оптимістичного сценарію плануються кардинальні зміни в податково-бюджетній політиці з одночасним врегулюванням позитивних тенденцій розвитку економіки. Цей сценарій є найприйнятнішим з першого погляду здійснення вирішальних кроків по удосконаленню податково-бюджетної політики, проте дуже ризикований, оскільки якість неправильно ухвалені рішення може загальмувати економічний розвиток

Після вибору сценарію розвитку розробляються пропозиції щодо напрямів бюджетної політики на майбутній рік і основні бюджетні показники, які складають баланс бюджету. Після схвалення проекту Бюджетної резолюції з відповідними дорученнями Кабінету Міністрів України починається розробка основних бюджетних показників, які формують баланс бюджету. До таких показників відносяться: прогнозний рівень перерозподілу доходів зведеного бюджету через ВВП, прогнозний обсяг доходів державного і місцевих бюджетів, прогнозний обсяг фінансування бюджету (об'єм погашення державного боргу і об'єм можливих державних позик на внутрішньому і зовнішньому ринках капіталу, надходження від приватизації державного майна), витрати і кредитування з державного і місцевих бюджетів і об'єми міжбюджетних трансфертів.

На другому етапі Міністерством фінансів України на основі офіційного прогнозу соціально-економічного розвитку України на майбутній рік розробляються попередні показники витрат державного бюджету

На третьому етапі в Міністерстві фінансів України з участю інших центральних органів виконавчої влади проходить останнє узгодження показників доходів і витрат проекту державного бюджету, місцевих бюджетів, визначаються об'єми міжбюджетних трансфертів.

В процесі бюджетного планування необхідно враховувати цілу низку важливих економічних задач, які виходять далеко за межі фіскальних інтересів держави. Їх можна розділити на стратегічні і тактичні. Стратегічні визначають сам підхід до формування бюджету, тактичні – основні проблеми і напрями його складання. Стратегічною і одночасно актуальнішою, і до того ж дуже складною, задачею є визначення оптимальної величини бюджетного фонду держави.

Визначення економічно обґрунтованих міжбюджетного фонду держави має особливо важливе значення. Об'єм бюджетного фонду – це визначена кількісна міра, яка містить об'єктивні умови розвитку суспільства. Одночасно конкретний розмір бюджетного фонду держави залежить від впливу економічних, соціальних, політичних і міжнародних чинників, об'єднання і сумісний вплив яких визначають конкретну величину бюджетних коштів, які держава концентрує в своїх руках.

Багаторічна практика бюджетного планування свідчить про те, що процес формування і використання бюджетного фонду регулюється через механізм соціально-економічного планування, недоліки якого загальновідомі. В умовах формування ринкових відносин особливо актуальним є питання розробки наукових основ визначення величини бюджетного фонду країни, регіонів, процесу бюджетного планування.

Слід зазначити, що бюджетне планування – це триденна задача. По-перше – визначення реальних джерел і достовірних об'ємів доходів бюджету; по-друге – оптимізація структури витрат бюджету; по-третє – досягнення збалансованості між доходами і витратами. Крім того важливо встановити оптимальну структуру розмежування бюджетних коштів між рівнями бюджетної системи і передбачити резервні засоби.

Постійний процес внутрішньо різних варіантів проекту бюджету, вибір прийнятого з них, нова оцінка потребує розширення методологічної та методичної бази, застосування системи різнопланових методів.

При бюджетному плануванні використовується широкий спектр наукових методів: прямого розрахунку; нормативний; аналітичний; екстраполяції; балансовий; програмно-цільовий.

Метод прямого рахунку використовується при плануванні проекту бюджету на один рік на різних управлінських рівнях. Цей метод полягає в здійсненні детальних планових розрахунків кожного елемента доходів або витрат.

Нормативний метод передбачає планування окремих показників на основі встановлених нормативів. Проте нормативи постійно слід переглядати і уточнювати через зміну законодавства і т.д.

Суть аналітичного методу полягає у тому, що визначається не загальна величина того або іншого показника, а його зміна в плановому періоді під впливом окремих чинників по відношенню до базового періоду.

Метод екстраполяції ґрунтується на визначенні бюджетних показників на основі встановлення стійкої динаміки їх розвитку. Розрахунок бюджетних показників здійснюється на основі досягнутого в попередньому періоді рівня розвитку і його коректування на відносно стабільний розвиток країни. Цей метод має свої недоліки. По-перше він не дає можливості збільшити або зменшити бюджетні доходи залежно від різних обставин в плановому році (зміна законодавства, роботи податкових і інших контролюючих органів). По-друге, він негативно впливає на економічне використання бюджетних коштів, оскільки їх планування здійснюється виходячи з досягнутого рівня в попередньому році.

Одним з методів планування є балансовий метод, суть якого полягає в обов'язковому збалансуванні доходів і витрат. Розподіляти і споживати можна тільки те, що виробили. Збалансованість плану економічного і соціального розвитку та вдосконалення пропорцій в економіці, стійкий її розвиток створюють умови необхідні для формування і виконання збалансованого і реального бюджету.

Сама ідея програмно-цільового методу полягає в тому, щоб зосередити увагу не тільки на можливостях бюджету тобто наявних ресурсах, а й на тому, який ефективніше з них використовувати з метою отримання конкретних результатів. Тому програмно-цільовий метод складання бюджету передбачає декілька інших підходів до формування бюджетних показників. Цей процес починається із зосередження уваги в першу чергу на результатах, які необхідно досягти в державному секторі, а вже потім ставитися питання про те, які ресурси необхідно найефективніше використовувати для досягнення намічених результатів і яким чином.

Уперше програмно – цільовий метод був запроваджений в приватному секторі. Ідея належала американському підприємцю, власнику автомобілебудівної компанії «Форд» Ліндону Джонсу. У середині 1960-х років міністр оборони США Роберт Макнамара перейняв цю ідею і дозволив запровадити її в міністерстві, яке він очолював. Пізніше було ухвалене рішення про впровадження цього методу у всіх міністерствах США [9].

Практика використання програмно-цільового методу до складання бюджету була дуже ефективною. Бюджет став зрозумілим і чітким. Це торкалося не тільки бюджету центрального уряду (федерального), але і муніципальних бюджетів. В даний час більшість країн з ринковою економікою використовує елементи цього методу в бюджетному процесі (Канада, країни Європи, Нова Зеландія, Австралія і багато інших, серед яких є і країни колишнього СРСР). Значних успіхів по впровадженню програмно – цільового методу досягли країни Прибалтики і Казахстану. Сьогодні більшість країн ЄС дає допомогу іншим країнам у формі програм, направлених на досягнення конкретних результатів. Міжнародні фінансові організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, дають позики (кредити) іншим країнам за відповідними програмами.

Використання програмно-цільового методу у формуванні та бюджетному плануванні на місцевому рівні особливо є ефективним у соціальній сфері, розбудові соціальної інфраструктури. В даний час склалася така ситуація, коли кількість програмних документів, по яких необхідно фінансувати ті або інші заходи, зокрема

розвитку соціальної інфраструктури, через виділення коштів з державного бюджету, є достатньо значною. Потреби в засобах бюджету значно перевищують загальний об'єм фінансових ресурсів, які має в своєму розпорядженні держава. Більше того, в період ухвалення програмних документів враховується той факт, що надходження отримання доходів до бюджету шляхом проведення відповідної фіскальної політики держави не завжди має характер постійного збільшення. Тобто динаміка надходження до бюджету може бути як позитивною, так і негативною в реальному вимірюванні. Така ситуація пов'язана з макроекономічною стабільністю, яка, у свою чергу, залежить і від внутрішніх та від зовнішніх причин

Державна регіональна політика має бути спрямована на забезпечення формування такої фінансової спроможності місцевих органів влади та місцевого самоврядування, яка б створювала умови для ефективного розвитку, подолання соціально-економічних диспропорцій з урахуванням особливостей регіонів, їх потенціалу щодо адаптації до ринкових умов господарювання. Пріоритетним завданням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в частині соціально-економічного розвитку з врахуванням обсягів місцевих бюджетів мають бути: зміцнення економічної основи для самостійного соціального розвитку регіонів через розмежування компетенції і відповідальності органів виконавчої влади; удосконалення правових основ і практики взаємодії з економічних і соціальних питань місцевої виконавчої влади та органів самоврядування з господарюючими суб'єктами; зміцнення фінансової самостійності регіонів; згладжування існуючих міжрегіональних розбіжностей у рівнях соціально-економічного розвитку з використанням централізованої фінансової підтримки; здійснення державної підтримки стимулювання розвитку районів з потенціалом стати «точками» росту економіки.

Стосовно концепції впровадження програмно-цільового методу в бюджетному процесі України, в тому числі в соціальній сфері, варто прогнозування проводити з метою: підвищення відповідальності головних розпорядників засобів по ефективному і раціональному використуванню ресурсів; посилення і зміцнення бюджетного контролю; поліпшення розподілу ресурсів між підгалузями; підвищенню рівня зобов'язань щодо побудови прогнозних напрямів бюджетної політики і т.д., враховуючи те, що на місцевому рівні програмно-цільовий метод дозволяє визначати доходи від діяльності МОВ у вигляді обґрунтування обсягів добровільної сплати у місцевий бюджет або примусового стягнення.

З метою покращення фінансового забезпечення дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів та вдосконалення міжбюджетних відносин необхідним є: забезпечення стабільності та передбачуваності надходжень до місцевих бюджетів; визначення видатків, що фінансуються з місцевого та державного бюджету з врахуванням загальнодержавних та місцевих проблем; оптимізація системи місцевих податків та зборів за видами, ставками та базою оподаткування; економічне обґрунтоване та своєчасне надання дотацій, субсидій та субвенцій визначеним регіонам.

Висновки. Використання методів бюджетного планування доходів від діяльності місцевих органів влади, особливо програмно-цільового загалом і в соціальній сфері зокрема, призводить до:

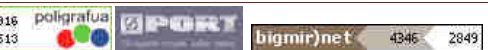
- забезпечення збалансованості фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- визначення реальних джерел доходів місцевого бюджету виходячи з фіскальних цілей місцевих органів влади для подальшої оптимізації надходжень до бюджету;
- здійснення ефективного контролю з боку місцевих органів влади, яке полягає в своєчасному виконанні суб'єктами господарської діяльності своїх зобов'язань;
- встановлення середньострокових фіскальних і бюджетних цілей з метою досягнення ефективності регулятивно-контрольної діяльності місцевих органів влади;
- збереження і удосконалення регіонального управління на місцевому рівні, переводу його на якісно новий рівень.

Забезпечення достатньої та стабільної фінансової бази місцевих органів влади як за рахунок місцевих бюджетів та і ефективного реформування системи міжбюджетних відносин сприятиме економічному розвитку регіонів та зростанню рівня життя населення в окремих адміністративно-територіальних одиницях і буде міцною основою загальнодержавного поступу.

Література.

1. Астапова Г.В. Методические подходы к прогнозированию поступлений от приватизации государственного имущества в местный бюджет. // Актуальные проблемы экономики, финансов, управления и права периода трансформации: Материалы обл. науч.-практ. конф. (23 ноября 2002 г.). Ч. 1. – Донецк: ДИЭХП, 2002. – С. 20-24.
2. Астапова Г.В., Мирошніченко В.О. Сучасні проблеми аналізу та обґрунтування міського бюджету (на прикладі бюджету м. Донецька). // Прометей: регіональний збірник наукових трудов по економіці / Донецький Економіко-гуманитарний інститут; ІЭПИ НАН України. – До-нецк: ООО “Юго-Восток, Лтд”, 2003. – Вып. 12. – С. 291-302.
3. Брюховецька Н.Ю. Розвиток підприємницького середовища для формування власної фінансової бази адміністративно-територіальних одиниць. Н.Ю. Брюховецька, О.А. Ігнатова. // Вісник ДонУЕП. – Донецьк, ДонУЕП. – 2010, № 1. – С. 3-7.
4. Галушко О. С. Формування державного та місцевих бюджетів в умовах трансформації економіки // Фінанси України. – 2001. - №5. – С. 51-57.
5. Григораш Т. Ф. Фінансові чинники формування місцевих бюджетів // Фінанси України. – 2001. - №5. – С. 62-64.
6. Левицька С.О. Впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів// Фінанси України. – 2004. - № 6. – С. 33 – 37.
7. Ляшенко Ю.І. Формування бюджетних коштів України в умовах ринкової трансформації економіки. - Ірпінь: Вид-во акад. ДПАУ, 2003. – 199 с.
8. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2005. – 560 с.
9. Януль І.Є. Застосування програмно-цільового методу формування бюджетів// Фінанси України. – 2003. - № 8. – С. 19 – 21.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"